

شبه‌نظامیان ایرانی در پارلمان عراق: نتایج سیاسی و واکنش ایالات متحده

به قلم فیلیپ اسمیت (/fa/experts/fylyp-asmyt/)

۱۱ ژوئن ۲۰۱۸

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/iranian-militias-iraqs-parliament-political-outcomes-and-us-response

(ar/policy-analysis/almlyshyat-alayranyt-fy-mjls-alnwab-alraqy-almntajz-alsyasyt-walrd-alamryky/)) العربية

درباره نویسنده

فیلیپ اسمیت (/fa/experts/fylyp-asmyt/)

فیلیپ اسمیت همکار انستیتو واشنگتن در بازه زمانی ۲۰۱۸ تا ۲۰۱۹.

آقای اسمیت به عنوان محقق حوزه خاورمیانه و گروه‌های نظامی شیعه در دانشگاه ایالت مریلند آمریکا فعالیت داشته و مدیریت وبلاگ «Hizballah Cavalcade» را برعهده داشته است.

او همچنین در موسسه «Institute monograph» در سال ۲۰۱۵ مقاله جهاد شیعه

تحلیل کوتاه

در حالی که واشنگتن در حال بررسی وضع تحریم بر عصاب اهل الحق و گروه‌های مشابه است باید شکندگی اوضاع سیاسی در بغداد را در آینده نزدیک در نظر داشته باشد و امکان تفکیک «شاخه‌های نظامی و سیاسی عصاب را با تردید بنگرد.

در میان برندگان انتخابات پارلمانی عراق در ۱۲ می یکی گروه عصاب اهل الحق بود که سریع‌ترین رشد را در میان اعضای ائتلاف قدرتمند احزاب عراقی متحد با ایران دارد. در روزهای پس از انتخابات قانونگذاران ایالات متحده طرح اصلاح‌شده‌ای را در زمینه اقتدار دفاعی به تصویب رساندند که به وزارت خزانه‌داری اجازه می‌دهد تحریم‌های مالی سنگینی بر این گروه و دیگر گروه‌هایی وضع کند که متهم‌اند به عنوان گروه‌های نیابتی ایران عمل می‌کنند. گرچه این اقدامی درست است اما هر گونه تحریم باید با دقت تدوین و طوری زمان‌بندی شود که از واکنش‌های ضد آمریکایی در جریان فرایند تشکیل دولت عراق - که همین حالا هم به حد کافی دچار هرجومرج است - اجتناب شود.

شرح گروه‌های ائتلاف ایران

عصاب اهل الحق بخشی از ائتلاف فتح است که بین چهل تا چهل‌وهفت کرسی را در انتخابات ماه گذشته از آن خود کرد. رقمی که جایگاه دوم را در میان همه جناح‌های رقیب (منوط به تایید نتایج در برنامه شمارش دوباره آرا) به این ائتلاف داد. عصاب اهل الحق بین سیزده تا پانزده کرسی یا سی درصد مجموع کرسی‌های ائتلاف فتح را به دست آورده است. رهبری ائتلاف به دست هادی العاصری از سازمان بدر است که قدیمی‌ترین بزرگ‌ترین و مهم‌ترین گروه شیعه عراقی دانسته می‌شود و از نظر ایدئولوژیک سیاسی و مذهبی تابع ایران است. ائتلاف فتح عمدتاً از گروه‌هایی تشکیل یافته که بر اساس مدل میلیشیا/حزب شکل یافته‌اند مدلی که حزب‌الله دیرزمانی است در لبنان از آن استفاده می‌کند. این گروه‌ها علاوه بر این که هسته اصلی الحشد الشعبی (نیروهای بسیج مردمی عراق) را تشکیل می‌دهند قدرتمندترین عناصر نفوذ مستقیم ایران در عرصه سیاسی عراق نیز محسوب می‌شوند.

دستاورد های اخیر انتخاباتی ائتلاف فتح شامل اینهاست:

- بیست و دو کرسی برای سازمان بدر
 - حداقل سیزده کرسی برای عصائب اهل الحق یک گروه کوچک تحت کنترل ایران که قبلا به مقتدی الصدر وفادار بود
 - سه کرسی برای مجلس اعلای اسلامی عراق که تا قبل از خروج رهبر آن عمار الحکیم بازیگر اصلی در سیاست شیعیان عراق بود (جزئیات بیشتر درباره این انشعاب در ادامه مطلب)
 - دو کرسی برای حرکت جهاد البناء (جنبش جهاد برای سازندگی) حزبی که در سازمان بدر ریشه دارد و به مجلس اعلای اسلامی عراق نزدیک است
 - دو کرسی برای حرکت بابلیون یک گروه مسیحی که به دست کتائب الامام علی (گردان امام علی) از گروه های زیر کنترل ایران تشکیل شده است این حزب دو کرسی از پنج کرسی اختصاص یافته به مسیحیان عراق را در اختیار دارد
 - یک کرسی برای کتائب سیدالشهداء این گروه از کتائب حزب الله که از سوی ایالات متحده به عنوان یک سازمان تروریستی شناخته می شود انشعاب یافت
 - یک کرسی برای حرکت العراق الاسلامیه (جنبش اسلامی عراق) که از جنبش دعوه در اواخر ۱۹۸۰ جدا شد و تا سال ۲۰۰۳ بخشی از سپاه بدر بود
 - یک کرسی برای تجمع الشبک الديمقراطية (مجمع دموکراتیک شبک) سازمانی مرتبط با بدر که از اقلیت قومی شبک در شمال عراق نمایندگی می کند
- دو روند روشن از این نتایج به دست می آید: اول جهش ناگهانی عصائب اهل الحق یکی از سرکش ترین عناصر ائتلاف فتح و دیگری فقدان تعجیر انگیز رشد سازمان بدر که به نظر می رسد انتظار گسترش را داشت

پیشرفت غیرمنتظره عصائب اهل الحق

این گروه فراتر از انتظار بسیاری عمل کرد به خصوص با توجه به این که در انتخابات ۲۰۱۴ بیشتر از یک کرسی به دست نیاورد عصائب اهل الحق محصول جانبی سپاه مهدی بود (که مقتدی الصدر آن را رهبری می کرد و حزب السائرون او در انتخابات ماه گذشته بیشترین کرسی - بین پنجاه و چهار تا پنجاه و شش کرسی - را از آن خود کرد). عصائب اهل الحق که در سال های ۲۰۰۶-۲۰۰۷ به کمک حزب الله تشکیل یافت ابتدا به جنگ با ائتلاف به رهبری آمریکا پرداخت و بعد از آن هزاران جنگجو را به سوریه اعزام کرد

این گروه در حال حاضر بین ۷ تا ۱۰ هزار جنگجو و وسایط نقلیه سبک زرهی تسلیحات قدیمی توپخانه موشک و مهمات دست ساز قابل پرتاب با موشک در اختیار دارد عصائب اهل الحق افزون بر حفظ مواضع ضد غربی متهم به قتل عام های بی رحمانه هم کیشان شیعی خود و نیز دیگر گروه ها در مناطق مختلف عراق است

یک نمونه برجسته از این پیشینه حسن سلام یکی از نامزدهای پیروز این گروه در حوزه انتخاباتی بغداد است که یکی از فرماندهان سابق سپاه مهدی مقتدی الصدر بود گزارش ها حاکی از آن است که او فرماندهی جوخه های مرگ را بر عهده داشته که مسؤول قتل عام های فرقه ای بودند حسن سلام پس از پیوستن به عصائب اهل الحق یکی از فرماندهان اصلی این گروه شبه نظامی شد و به بسج نیرو و اعزام جنگجو به سوریه کمک کرد

پیروزی چشمگیر این گروه را می توان به چند عامل نسبت داد:

- **برداشت عمومی از مهارت های جنگی این گروه** عصائب اهل الحق خود را گروهی تبلیغ می کند که نشانه های اولیه ظهور داعش را دیده و از همان آغاز بر خلاف رویکرد تردیدآمیز دولت عراق که ناکامی های نظامی (مثل سقوط موصل) به دنبال داشت بر ضد این گروه دست به اقدام موثر زده است
- **کمپین پیام رسانی متمرکز و راهبردی** این گروه با پیروی از ساختار شبکه تلویزیونی المنار حزب الله و چندین وبسایت این گروه نشان داده که رویکرد رسانه ای آن به طور فزاینده ای حرفه ای مدرن و متنوع است این گروه از طریق شبکه ماهواره ای و تبلیغاتی خود با نام الاحد و نیز از طریق فعالیت های منظم در شبکه های اجتماعی برنامه هایی با کیفیت حرفه ای به همراه ویدئوهای موسیقی و دیگر محتوای رسانه ای در انتقاد و تحقیر همه چیز از فساد نخبگان گرفته تا کردها پخش می کند برخی از این برنامه ها عصائب اهل الحق را به عنوان صدایی برخاسته از میان توده فراموش شده عراقی به تصویر می کشد مثلا وجیه عباس یک نامزد

انتخاباتی این گروه در بغداد مجری برنامه‌ای با عنوان «کلام وجیه» است که برنامه‌ای شبانه است با حدود یک میلیون مخاطب و با لحنی آتشین به اختلافات فرقه‌ای دامن می‌زند و از نخبگان حاکم انتقاد می‌کند.

• **ارائه این تصویری از خود که عصاب اهل الحق بیرون از حلقه قدرت حاکم است و به دنبال از بین بردن فساد** حضور ناچیز قبلی این گروه در پارلمان احتمالاً به رای‌دهندگان این حس را داده که گروهی به حاشیه‌رانده شده است و بنابراین در مقایسه با احزاب بزرگ‌تر کمتر آلوده است. کاندیداهای عصاب اهل الحق در جریان کارزار انتخاباتی خود از هر فرصتی برای برجسته‌سازی این خط فکری استفاده کردند و احزاب رقیب را به فساد عنان‌گسیخته متهم ساختند.

• **توجه به رای‌دهندگان زن** بر اساس قانون یک‌چهارم کرسی‌های پارلمان عراق باید به نمایندگان زن برسد. سه نامزد انتخاباتی برنده از گروه عصاب اهل الحق زن هستند که بر خلاف هم‌متایان مرد خود بدون اینکه قبلاً در میان مردم شناخته شده باشند یا سابقه مبارزه داشته باشند موفق شدند سه کرسی از بغداد کربلا و مثنی را به دست آورند. بخشی از دلایل این موفقیت این واقعیت است که عصاب اهل الحق همانند حزب‌الله حمایت از زنان را از طریق «دپارتمان زنان» در ساختار سازمانی خود نهادینه کرده است که بخشی از تلاش گسترده‌تر این گروه برای ایجاد یک «فرهنگ مقاومت» است. در مارس ۲۰۱۷ عصاب اهل الحق با ترکیب کردن رویکرد ضد فساد خود با تمرکز بر زنان جنبش «زنان متحد بر ضد فساد» را ایجاد کرد.

گروه‌های دیگر ائتلاف فتح

سازمان بدر که در اوایل دهه ۱۹۸۰ تشکیل شد پس از سقوط صدام حسین در سال ۲۰۰۳ به سرعت توانست با کمک شاخه‌های نظامی خود بر بخش‌هایی از دولت عراق مسلط شود. پس از آن به عنوان بخشی از «ائتلاف دولت قانون» نوری المالکی در انتخابات ۲۰۱۴ شرکت کرد و علاوه بر کسب بیست‌ودو کرسی مجلس نمایندگان کنترل وزارت کشور عراق را نیز به دست گرفت. علاوه بر سهم‌گیری در قدرت رسمی سازمان بدر کنترل عملیاتی بخش بزرگی از گردان‌های الحشد الشعبی را نیز بر عهده داشت و واحدهای شبه‌نظامی جدید برای گروه‌های اقلیت شیعی در شمال عراق تشکیل داد و به سوریه جنگجو اعزام کرد.

از این رو ناکامی بدر در کسب کرسی‌های بیشتر در انتخابات ماه می امسال به نظر تعجب‌برانگیز می‌رسد. اما احتمال دارد که این امر به سادگی ناشی از تمایل عمومی گسترده‌تری باشد که ویژگی اصلی انتخابات امسال را شکل داد: رای‌دهندگان احزاب جاافتاده‌ای را که مواضعی متعارف برگزیدند تنبیه کردند.

بدر تنها عضو ائتلاف فتح نبود که با نتایج دل‌سردکننده‌ای در انتخابات روبرو شد. مجلس اعلی اسلامی عراق که بدر از آن منشعب شده فقط سه کرسی پارلمانی به دست آورد. طوری که بیشتر گفته شد رهبر مجلس اعلی اسلامی عراق عمار الحکیم در آستانه انتخابات از این سازمان برید تا *التیار الحکمه الوطنی* (جنبش ملی حکمت) را تشکیل دهد. سکوی فعالیت این حزب جدید بر ایجاد یک دولت مدنی ارتقای مواضع ملی‌گرایان عراقی و جدایی از مجلس اعلی اسلامی عراق بنا شده است. مجلس اعلا طرفدار ایران است و از «گارد‌های قدیمی» و دارای روابط حسنه با بدر به شمار می‌رود و مرتباً در معرض اتهام فساد است. جنبش ملی حکمت به رهبری عمار الحکیم نوزده کرسی در پارلمان به دست آورده و از آن زمان با جناح مقتدی الصدر یکجا شده است.

ذکر این نکته مهم است که بدر هنوز هم بیست‌ودو کرسی پارلمان را در کنترل خود دارد و می‌تواند نفوذی چشمگیر بر بیست‌وپنج کرسی دیگر ائتلاف فتح داشته باشد. عمدتاً به این دلیل که تعداد کرسی‌های پارلمانی‌اش در ائتلاف فتح بیشتر از هر جناح شیعی دیگری (به جز فهرست سائرون به رهبری الصدر) است. با این وجود این گروه مطمئناً از محبوبیت فزاینده عصاب اهل الحق و رهبر آن قیس الخزعلی که شاگرد پیشین محمد صادق الصدر پدر فقید مقتدی الصدر بوده احساس تهدید می‌کند. در بغداد مثلاً حسن سلام نامزد عصاب اهل الحق جایگاه دوم را از نظر شمار آرا پس از هادی العاصری دبیر کل سازمان بدر از آن خود کرد و در استان بابل شمار کرسی‌هایی که عصاب اهل الحق به دست آورد (دو کرسی) با تعداد کرسی‌های بدر مساوی است.

با این‌همه با توجه به کنترل ایران بر هر دو گروه تهران ممکن است قادر به حل هر گونه اختلاف میان آن‌ها باشد. بدر احتمالاً گروه مورد علاقه تهران خواهد ماند و در راس ائتلاف فتح باقی خواهد بود. گرچه پیروزی عصاب اهل الحق می‌تواند آغازی باشد برای قد علم کردن این گروه در عرصه سیاست عراق.

پیامدها برای سیاست‌گذاری

ایالات متحده با توجه به رشد سریع عصاب اهل الحق باید تمرکز خود بر این گروه را حفظ کند. اصلاحیه لایحه اقتدار دفاعی که جنبش مقاومت اسلامی نجبا متحد عصاب اهل الحق را نیز هدف قرار می‌دهد از سوی کنگره به تصویب رسیده و اکنون در انتظار رای مجلس

سنا است. این اصلاحیه اقدامی به‌جا است که مطمئناً توانمندی‌های مالی گروه عصائب اهل الحق را با مانع روبه‌رو می‌کند اما این گروه را در فهرست وزارت خارجه مربوط به سازمان‌های تروریستی خارجی قرار نمی‌دهد. افزون بر این لایحه مسائلی فوق‌العاده حساس را در زمانی مطرح می‌کند که عراق در تقلائی تشکیل دولت بعدی و شکل‌دهی به روابط راهبردی و نظامی خود با واشنگتن است.

یک پرسش این است که آیا تحریم پانزده عضو جدید پارلمان عراق در حال حاضر معقول است یا نه؟ تدپو (نماینده تگزاس در کنگره) بانی اصلاحیه مصوب در کنگره اخیراً به نشریه *المونیتور* گفته که دولت ایالات متحده باید تعیین کند که تا چه حد «شاخه سیاسی عصائب اهل الحق وابسته و تحت کنترل شاخه نظامی آن است». این تفکیک گرچه می‌تواند به اجتناب از برخورد بالقوه با یک بلوک قدرتمند در پارلمان عراق کمک کند اما نوعی شیب لغزنده نیز محسوب می‌شود که ممکن است غیرسازنده از آب درآید.

رویکرد جایگزین می‌تواند تحریم کل گروه عصائب اهل الحق باشد به همان شکلی که واشنگتن حزب‌الله لبنان را تحریم کرد. سازمانی که هم عصائب اهل الحق و هم جنبش نجبا از آن الگوبرداری کرده‌اند در کنار آن جنگیده‌اند و از آن دستور گرفته‌اند. تحریم‌های آمریکا بر ضد حزب‌الله با وجود مشارکت حزب‌الله در انتخابات لبنان از سال ۱۹۹۲ و در اختیار داشتن چندین کرسی در پارلمان ادامه داشته است.

در واقعیت امر «شاخه‌های» سیاسی و نظامی عصائب اهل الحق تقسیم‌بندی‌های درونی یک سازمان به‌هم‌پیوسته است که هم‌پوشانی دارند و بخش‌هایی خودمختار نیستند. به عنوان مثال سعد حسین الحسینی یکی از نامزدهای پیروز عصائب اهل الحق تا اواخر سال ۲۰۱۷ فرمانده اداری گردان چهل‌ویکم الحشد الشعبی بود. در واقع گردان‌های چهل‌ویکم چهل‌ودوم و چهل‌وسوم الحشد الشعبی به عنوان مقرهای انتخاباتی عصائب اهل الحق در جریان انتخابات عمل کردند برای نامزدهای این گروه حمایت تدارکاتی فراهم آوردند و به تبلیغ دستاوردهای نظامی گذشته این گروه از جمله حملات‌شان بر ضد نیروهای آمریکایی پرداختند. اگر رهبران عصائب اهل الحق بتوانند به همین سادگی میان «شاخه‌ها»ی نظامی و سیاسی رفت‌وآمد کنند در آن صورت منطقی است که دولت ایالات متحده باید هر دو شاخه را هدف قرار دهد و گزینه تحریم‌ها ممکن است ناکارآمد و بی‌معنا شود.

با این حال زمان اتخاذ هر گونه تصمیم در این خصوص نیز مهم است. وضع بی‌درنگ تحریم بر گروه عصائب اهل الحق می‌تواند برای این گروه و دولت عراق مشکل‌زا شود. به‌ویژه اگر این گروه به کنترل یک وزارتخانه کلیدی دست یابد که نیازمند کمک‌های عمده بین‌المللی و یا سفرهای منظم خارجی است. اکنون به عهده وزارت خزانه‌داری آمریکا و سایر بخش‌های دولت ترامپ است که اطمینان یابند تحریم‌ها به موثرترین شکل اعمال خواهد شد. با توجه به این‌که عراق با شمارش مجدد آرا و مذاکرات بر سر تشکیل حکومت ائتلافی روبه‌رو است واشنگتن باید تدابیر تنبیهی را به پس از تشکیل دولت و روشن شدن نقش عصائب اهل الحق در ساختار آن موکول کند.

فیلیپ اسمیت هموند برنامه سورف در انستیتو واشنگتن و نویسنده «جهاد شیعیان در سوریه و تأثیرات منطقه‌ای آن» است که در سال

۲۰۱۵ منتشر شد.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲ | ۱۱

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

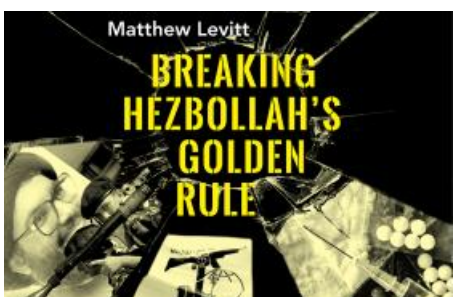
BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲

Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

TOPICS

(/policy-analysis/dmkrasy-w-aslah/) دمکراسی و اصلاح

(/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/) عرب و اسلام سیاسی

(/policy-analysis/trwrysm/) تروریسم

(/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

(/policy-analysis/raq/) عراق

(/policy-analysis/ayran/) ایران